

ETIČKI KODEKS DRUŠTVA PSIHOANALITIČKIH PSIHOTERAPEUTA SRBIJE

Uvod

Etički kodeks predstavlja kodeks profesionalne prakse za sve pojedince i članove organizacije Društva psihoanalitičkih psihoterapeuta Srbije (DPPS) i njegova svrha je dvostruka. Ona, pre svega, definiše opšte etičke vrednosti i principe i ustanovljava standarde profesionalnog ponašanja za psihoanalitičke psihoterapeute, a, drugo, informiše i štiti one pojedince iz opšte javnosti koji zatraže njihove usluge.

Svi članovi Društva psihoanalitičkih psihoterapeuta Srbije su obavezni za poštovanje ovde navedenih principa.

Opšti principi i vrednosti

Psihoanalitički psihoterapeuti poštuju dostojanstvo i vrednost pojedinca i teže očuvanju i zaštiti osnovnih ljudskih prava. Posvećeni su unapređenju znanja o ljudskom ponašanju i o tome kako ljudi razumeju sebe i druge, kao i korišćenju tog znanja za promovisanje dobrobiti ljudi.

Težeći ovim ciljevima, oni se trude da zaštite dobrobit onih kojima su potrebne njihove usluge, zatim osoba koje su u srodstvu sa onima koji koriste njihove usluge (u slučajevima kada se to ne kosi sa potrebama njihovih klijenata), kao i bilo kog učesnika u eventualnom psihoterapijskom istraživanju.

Psihoanalitički psihoterapeuti poštuju druge predstavnike svoje profesije i srodnih profesija i koliko god je to u njihovoj moći i gde se to ne kosi sa interesima njihovih klijenata, trude se da obezbede potpune informacije i uzajamno poštovanje.

Njihove odgovornosti su sledeće: stručnost, objektivnost u primeni veština i briga za najbolje interese klijenata, kolega, studenata, učesnika u istraživanjima i Društva u celini. Oni koriste svoje veštine samo u svrhe koje su u skladu sa ovim vrednostima i ne dozvoljavaju da ih zloupotrebe drugi ljudi.

Ciljevi

Ciljevi Etičkog kodeksa su:

- povećavanje svesti psihoterapeuta i njihovo kontinuirano, aktivno razmišljanje o etici (o vrednostima i principima kao i o normama i zabranama);
- regulisanje potencijalno neodgovarajućeg ponašanja (da zaštite klijente od potencijalne neetičke primene psihoterapije od strane psihoterapeuta i onih koji se obučavaju);
- unapređenje optimalnog ponašanja psihoterapeuta (postavljanje standarda za svoje članove).

Psihoanalitički psihoterapeuti se priklanjaju sledećim detaljnim etičkim principima.

Etički kodeks – kodeks profesionalne prakse

1. ODGOVORNOST

Odgovornost je opšta etička odrednica ovog kodeksa i osnovni etički postulat u radu svakog psihoterapeuta. Imajući u vidu stečeno znanje, specifičnosti praktičnog rada, profesionalnu poziciju, kao i poziciju u društvu, odgovornost psihoterapeuta distribuira se u više različitih nivoa.

Psihoterapeut je odgovoran prema:

- sebi u profesionalnom smislu;
- klijentu;
- članovima porodice klijenta ako je u pitanju psihoterapijski rad sa decom i adolescentima;
- edukantima u psihoterapiji koje obučava;
- kolegama i saradnicima u psihoterapijskom radu;
- instituciji u kojoj obavlja psihoterapijski rad;
- udruženju (udruženjima) psihoterapeuta kome pripada;
- društvu u celini.

1.1 Psihoterapeut je odgovoran da kontinuirano usavršava svoje znanje kroz različite postojeće vidove edukacije i da prati savremena dostignuća u psihoterapiji. Dužan je da vodi računa o svom personalnom i profesionalnom identitetu i integritetu, kao i o dostojanstvu svoje profesije. Ponašanje psihoterapeuta u profesionalnom radu i svim komunikacijama u vezi sa tim treba da bude korektno, primereno i odmereno. Moral i etički standardi psihoanalitičkog psihoterapeuta su lična stvar u istoj meri kao što su i bilo kog građanina, osim u situaciji kada mogu uticati na ispunjenje njihovih profesionalnih dužnosti ili kada mogu u javnosti smanjiti poverenje u psihoterapiju i psihoterapeute.

1.2 Psihoterapeut je u psihoterapijskom procesu prioritarno odgovoran prema klijentima. Ova odgovornost obuhvata jasno i istinito informisanje, pažljivu selekciju, organizaciju i sprovođenje psihoterapijskog rada, od početka pa sve do njegovog završetka.

U informisanom pristanku, psihoterapeut unapred razjašnjava sa svojim klijentima sva pitanja koje se mogu ticati njihovog zajedničkog rada.

Informacije koje se daju klijentima treba da budu jasne, prilagođene klijentu, činjenično tačne (istinite) i objektivne. Nepotpune i nejasne informacije koje mogu navesti na pogrešne zaključke, kao i informacije reklamnog karaktera, nisu dopuštene.

Informacije koje pruža psihoanalitički psihoterapeut treba da uključe:

- psihoterapijsku metodu koja se koristi (psihoanalitička psihoterapija),
- jasan i tačan opis psihoterapeutovih kvalifikacija u okviru datog psihoterapijskog modaliteta,
- trajanje i obim terapijskog rada,
- značaj terapijskog odnosa,
- finansijske uslove,
- poverljivost,
- mogućnost izražavanja eventualnog nezadovoljstva terapijskim radom kao i njegovog razrešenja.

Psihoterapeut je na početku rada odgovoran da, kroz inicijalni intervju i dijagnostičke seanse, načini pažljivu procenu klijenta i svojih mogućnosti za rad sa njim. Ovo podrazumeva procenu

problematike klijenta, edukovanost da se sa takvom problematikom kompetentno radi, ali i dovoljnu personalnu kompatibilnost za rad sa konkretnim klijentom. Psihoterapeut ima pravo da ne prihvati određenog klijenta u skladu sa svojom procenom ili klijentovim nerealnim zahtevima i očekivanjima, ali u tom slučaju je dužan da klijentu pruži jasno objašnjenje i ponudi savet, usmerenje ili odgovarajuće i realne alternative.

Psihoanalitički psihoterapeut je odgovoran za uspostavljanje psihoterapijskog odnosa koji uključuje sve relevantne dogovore, organizaciju psihoterapijskog setinga, njegovo redovno i kontinuirano odvijanje, kao i odgovarajuću finalizaciju. Sva ova pitanja psihoterapeut usaglašava sa klijentom, jasno mu predočavajući njegov deo odgovornosti u odvijanju psihoterapijskog procesa. Sloboda izbora klijenta pri tome ostaje neprikosnoven. U slučaju da klijent ne prihvati ili ne učestvuje odgovorno u psihoterapijskom radu, psihoterapeut ima pravo da taj odnos završi ili prekine na odgovarajući način.

1.3 Ukoliko su klijenti deca i adolescenti, psihoterapeut je dužan da pažljivo proceni porodične elemente i uticaje i, u skladu sa tom procenom, eventualno uspostavi kontakt i korektnu komunikaciju sa referentnim članovima porodice, poštujući njihov dignitet i uvažavajući podatke koje od njih dobiju, kao i pruže odgovarajuća profesionalna usmerenja ili savete. Ukoliko proceni da složenost problematike prevazilazi njihovu interventnu kompetenciju, uputiće porodicu na porodičnog psihoterapeuta. Ako postoji jasna ugroženost bilo klijenta bilo članova porodice, odgovornost psihoterapeuta je da adekvatno reaguje u skladu sa svojim mogućnostima.

1.4. Psihoterapeuti kao edukatori, trening- analitičari i supervizori iskreno i dosledno slede svoju obavezu da pomognu drugima u sticanju potrebnih znanja i veština i utiču na profesionalno i personalno formiranje edukanta, održavajući visok stručni i naučni standard. Psihoterapeuti edukatori treba da budu svesni svojih potreba, mogućnosti i kompetencija, a naročito svoje uticajne pozicije u odnosu na edukante, uz odgovornost da se kreira konstruktivan i koristan odnos, a da se izbegavaju eksploatacije poverenja i zavisnosti edukanta.

1.5 U odnosima prema kolegama psihoanalitički psihoterapeuti odgovorno se pridržavaju principa kolegijalnosti, korektno i konstruktivno komuniciraju među sobom uz spremnost na odgovarajuću i jasno definisanu profesionalnu saradnju (v.*Profesionalni odnosi*).

1.6 Ukoliko rade u državnim institucijama ili organizovanim privatnim psihoterapijskim ordinacijama sa više članova, psihoanalitički psihoterapeuti su dužni su da poznaju, prihvate i uvažavaju principe rada tih institucija. Odgovorni su da u korektnoj međusobnoj komunikaciji usaglašavaju stavove vezane za profesionalni rad sa klijentima. Psihoanalitički psihoterapeut pažljivo zastupa interese svog klijenta tokom terapijskog rada u instituciji, ali i interese institucije u kojoj radi. Psihoterapeuti su odgovorni da pokušaju da spreče iskrivljavanje, zloupotrebu ili zanemarivanje svojih nalaza od strane institucije ili agencije kod koje su zaposleni. Takođe su u odgovornosti, koliko god je to u njegovoj mogućnosti, da rad te institucije ne bude kompromitovan od strane klijenta ili članova njegove porodice. Kada dođe do konflikta interesa između klijenta i institucije koja zapošljava psihoterapeuta, psihoterapeut veoma pažljivo definiše prirodu i smer svoje odgovornosti i kontinuirano izveštava sve strane o svojim obavezama.

1.7 Psihoanalitički psihoterapeuti imaju odgovornost i obaveze prema profesionalnom udruženju/udruženjima kojima pripadaju u skladu sa statutom, pravilnicima i kodeksima tih udruženja, kojih su dužni da se pridržavaju. Jedino na taj način mogu da ostvaruju prava i očekuju odgovarajuću pomoć i zaštitu u delikatnim profesionalnim situacijama.

1.8 Psihoanalitički psihoterapeuti znaju da imaju značajnu društvenu odgovornost s obzirom da njihove preporuke i profesionalni postupci mogu izmeniti živote drugih, a posredno utiču i na društvo u celini. Oni su dužni da održavaju kontinuiranu svest o potencijalnim ličnim, društvenim, organizacionim, finansijskim, ekološkim ili političkim situacijama i pritiscima koji mogu dovesti do zloupotrebe njihove profesionalnosti i njihovog uticaja. Dužni su da se, u skladu sa maksimumom svojih mogućnosti, suprotstave svim pritiscima koji remete ili kompromituju njihovu profesionalnu ulogu.

2. DOBROBIT KLIJENTA

2.1 Psihoanalitički psihoterapeuti poštuju integritet i štite dobrobit klijenta, kako u individualnom, tako i u grupnom psihoterapijskom radu.

2.2 Profesionalni odnos između psihoanalitičkog psihoterapeuta i klijenta počinje od njihovog prvog kontakta i nastavlja se tokom psihoterapije, kao i tokom post-analitičke faze. Ovaj etički kodeks definiše i uređuje ponašanje psihoanalitičkog psihoterapeuta tokom lečenja i tri godine po završetku lečenja.

2.3 Psihoanalitički psihoterapeut mora da razmotri da li je njegov metod rada odgovarajući za određenog klijenta. Ukoliko proceni da je u interesu pacijenta upućivanje na drugog psihoterapeuta ili instituciju, dužan je da to predoči svom klijentu.

2.4 Psihoanalitički psihoterapeut se mora uzdržati od psihoterapijskog rada sa klijentom ako proceni da njegova kompetencija za odgovarajuću problematiku nije dovoljna, kao i u slučaju ugroženosti svog fizičkog ili psihičkog stanja (npr zbog korišćenja alkohola, droga, usled teže fizičke bolesti ili ličnog stresa). U tom slučaju dužan je da obezbedi odgovarajuću stručnu zamenu za svoje klijente, a u slučaju sopstvene problematike potraži profesionalnu lekarsku ili psihoterapijsku pomoć.

2.5 Briga o dobrobiti klijenta podrazumeva informacije o svrsi i prirodi psihoterapijskog tretmana, uz predočavanje zahteva koje psihoanalitička psihoterapija postavlja pred oba učesnika u procesu. Klijent ima punu slobodu da prihvati ili ne prihvati ponuđene mogućnosti.

2.6 Psihoterapeut unapred pravi finansijski aranžman koji optimalno štiti interese klijenta i koji odgovara uobičajenoj ceni profesionalnih usluga u psihoanalitičkoj psihoterapiji. Materijalno iskorišćavanje pozicije zavisnosti klijenta sa evidentno visokim ili dodatnim cenama usluga smatra se neetičnim. Psihoterapeuti mogu da jedan deo svojih usluga pružaju za malu ili nikakvu finansijsku nadoknadu.

2.7 Klijent ima pravo na poverljivost i tajnost sadržaja koje iznosi u psihoanalitičkoj psihoterapiji i stoga je psihoterapeut dužan da se toga pridržava. Od klijenta se takođe očekuje da sadržaje psihoterapijskog rada ne iznosi izvan seanse. Ovo pravilo diskrecije se jasno definiše na početku psihoterapijskog rada. Psihoterapeut informiše klijenta i o zakonskim granicama poverljivosti.

2.8 Psihoanalitički psihoterapeut neće ulaziti u profesionalni odnos, vezu ili druge aktivnosti sa osobama bliskim klijentu koji mogu ugroziti profesionalni ugovor sa klijentom.

2.9 Ukoliko klijenta na psihoterapiju upućuje treće lice, psihoanalitički psihoterapeut preuzima na sebe obavezu da objasni prirodu psihoterapijske relacije svim stranama kojih se to tiče, uz jasno ograničenje davanja informacija o radu sa klijentom.

2.10 U svojim profesionalnim ulogama psihoanalitički psihoterapeuti izbegavaju bilo kakvu nasilnu ili agresivnu aktivnost, kao i onu koja će povrediti ljudska, zakonska ili građanska prava klijenta ili nekog drugog koji može biti time pogođen. Psihoanalitički psihoterapeuti treba da se suprotstave idejama i aktivnostima koje ponižavaju dostojanstvo pacijenta u vezi sa njegovom etničkom i rasnom pripadnošću, polom, seksualnom orijentacijom, verom ili socioekonomskim statusom.

2.11 Psihoanalitički psihoterapeut je dužan da posebno vodi računa o izbegavanju svih dvojnih ili višestrukih odnosa sa klijentom, odnosno da uspostavi i očuva isključivo profesionalnu psihoterapijsku relaciju. Od psihoanalitičkog psihoterapeuta se zahteva da održava i poštuje granice profesionalnog odnosa i da ne eksploatiše i zloupotrebljava svoje klijente, aktuelne ili bivše, materijalno, finansijski, emotivno ili psihološki. Seksualni odnosi sa klijentima, u bilo kojoj formi i sa bilo kojim obrazloženjem, kao i razni vidovi jasnog seksualnog uznemiravanja klijenta (pod čime se podrazumeva niz namernih ili ponavljanih komentara, kao i gestova i fizičkih kontakata seksualne prirode) nedopustivi su i smatraju se teškom povredom profesionalne etike.

2.12 Tokom seanse klijenti imaju pravo da sve svoje misli i osećanja izražavaju verbalno. Psihoanalitički psihoterapeuti treba da prate i istraže klijentova razmišljanja, kao i njegova osećanja u vezi sa njima, ali i sopstvena razmišljanja i osećanja u odnosu na ponuđeni sadržaj. Klijentovo pravo da izrazi bilo koje osećanje ne treba ograničavati neadekvatnim ili neodgovarajućim korišćenjem intervencija, posebno interpretacija. Psihoterapeut treba da vodi računa šta, kada i na koji način interpretira. Psihoanalitički psihoterapeuti imaju pravo da koriste druga odgovarajuća sredstva da bi se suprotstavili eventualnom uvredljivom ponašanju klijenta i da postavljaju granice psihoterapijskog rada.

2.13 Psihoanalitički psihoterapeuti okončavaju psihoterapijski rad kad postane jasno da su ciljevi psihoterapije dovoljno ostvareni, ili kada je jasno da klijent od takvog rada više nema terapijske koristi.

Klijent ima ekskluzivno pravo da u svakom trenutku psihoterapije poželi da prekine psihoterapijski rad i ta njegova potreba se mora poštovati. Intervencije u smislu pokušaja da se razume situacija u terapijskoj relaciji su dopuštene, ali bilo kakvo insistiranje da se dalji terapijski rad nastavi smatra se neetičnim.

3. STRUKTURISANJE ODNOSA SA KLIJENTOM, SPORAZUMI I OKVIR LEČENJA

3.1 Profesionalno ponašanje psihoanalitičkog psihoterapeuta podrazumeva poštovanje ličnosti osobe koju leče, zaštitu njenih interesa i prava, njenog dostojanstva, prava na slobodu, kao i opšta ljudska i građanska prava.

3.2 Psihoanalitički psihoterapeut pre započetog tretmana svom klijentu daje u vidu informativnog pristanka sve neophodne informacije o njihovom zajedničkom radu

3.3 Psihoterapijski odnos se definiše kao zajednički proces u kome se profesionalno znanje i veštine psihoanalitičkog psihoterapeuta koriste za razumevanje svesnih i nesvesnih motivacija pacijenata u cilju rešavanja njihovih problema.

3.4 Psihoanalitički psihoterapeut je dužan da ne prihvati bilo kakav odnos koji bi ograničio njegovu objektivnost, ili bi ga doveo do sukoba interesa.

3.5 Terapijski sporazum obuhvata dogovor i postizanje zajedničke saglasnosti o:

- poverljivosti,
- dužini trajanja jedne seanse,
- učestalosti seansi u okviru jedne nedelje, meseca,
- mestu i vremenu održavanja seansi,
- naknadi i načinu plaćanja,
- načinu plaćanja propuštenih i neotkazanih seansi.

3.6 Pacijent psihoanalitičkom psihoterapeutu plaća za obavljeni posao i utrošeno vreme.

3.7 Psihoanalitički psihoterapeut ne plaća i ne plaća se njemu provizija kada upućuje pacijenta kod drugog specijaliste ili kolege, ili kada on prihvata na tretman upućene pacijente

3.8 Psihoterapijski proces se započinje samo kada se dobije saglasnost pacijenta i kada se postignu svi dogovori oko uslova lečenja.

3.9 Tretman se ne sme započeti bez saglasnosti pacijenta, što se odnosi i na decu. Kad su u pitanju deca, posebno važno je da psihoanalitički psihoterapeut, iako ima saglasnost roditelja, ne sme da krši njihova prava i ne sme da započne tretman bez saglasnosti samog deteta.

3.10 Psihoanalitički psihoterapeut je dužan, ako se to od njega zahteva, da stavi na uvid dokaze o svojim kvalifikacijama(diplome odgovarajućeg fakulteta, specijalizacije i subspecijalizacije), zatim licencu za rad, kao i da pokaže sertifikate(nacionalne, evropske) o određenoj terapijskoj metodi rada, a ne da tvrdi i uverava da ima kvalifikacije koje ne poseduje.

4. POVERLJIVOST I BELEŠKE

4.1 Osnovna obaveza psihoanalitičkih psihoterapeuta je da poštuju poverljivost informacija koje dobiju od klijenata tokom svog rada.

4.2 Otkrivanje bilo kakve tajne klijenta bez njegove prethodne pisane saglasnosti je ozbiljno narušavanje profesionalne etike. Ukoliko psihoanalitički psihoterapeut mora da koristi klijentov materijal za prezentacije, naučne radove itd., identitet pacijenta mora biti zaštićen. Informacije o klijentu koje se prezentuju u okviru kliničkih ili konsultativnih evaluacija razmatraju se samo u profesionalne svrhe i samo sa licima kojih se nesumnjivo one tiču.

4.3 Jedini izuzetak je slučaj kada psihoanalitički psihoterapeut smatra da je čuvanje poverljivosti potencijalno opasno za pacijenta, za druge ljude ili za javnost uopšte, kao i u slučaju zvaničnog zahteva od suda. Psihoanalitički psihoterapeut treba da pokuša da održava ravnotežu između poverljivosti i svoje moralne dužnosti prema čovečanstvu u celini, to jest prema ljudima koji nisu njegovi pacijenti, a u skladu sa važećim zakonima Republike Srbije.

4.4 Pacijenti treba da budu obavešteni o poverljivosti svog materijala i uslovima pod kojima se ta poverljivost može kršiti.

4.5 Poverljivost važi neograničeno. Psihoanalitički psihoterapeuti obezbeđuju čuvanje i zaštitu podataka o pacijentu, kao i materijala iz psihoanalitičkih seansi, i u slučaju njihovog odsustva ili nedostupnosti.

4.6 Kada se radi sa maloletnicima ili uopšte sa drugim osobama koje nisu u stanju da daju svoju voljnu saglasnost, psihoanalitički psihoterapeuti se posebno staraju da zaštite najbolje interese ovih osoba, konsultujući se i sa drugima koji su na odgovarajući način uključeni u ceo proces.

4.7 U pogledu poverljivosti psihoterapeut na početku treba da naznači i mogućnost eventualne supervizije sadržaja svog rada sa klijentom, uz odgovarajuća obaveštenja.

5. PROFESIONALNA STRUČNOST

5.1 U interesu profesije psihoanalitički psihoterapeuti su dužni da stalno održavaju visok nivo profesionalne stručnosti i odgovornosti. To znači da oni pružaju usluge samo u okviru granica svoje stručnosti i u terapijskom radu koriste samo tehnike za koje su stekli kvalifikacije obukom i iskustvom. U onim oblastima u kojima ne postoje prepoznatljivi standardi psihoanalitički psihoterapeuti preduzimaju sve mere neophodne predostrožnosti kako bi se zaštitila dobrobit njihovih klijenata.

5.2 Svoje stručno znanje unapređuju prateći sve naučne i profesionalne časopise, kao i informacije koje su u vezi sa uslugama koje pružaju. Psihoanalitički psihoterapeuti treba da koriste dobrobiti supervizije, odnosno da traže superviziju kada smatraju da će to doprineti poboljšanju kvaliteta lečenja i rezultata terapije.

5.3 Psihoanalitički psihoterapeuti svoju stručnost unapređuju učešćem na konferencijama, skupovima, radionicama i seminarima koji se bave psihoterapijom i psihoanalizom.

5.4 Psihoanalitički psihoterapeuti prihvataju mnogobrojne modalitete i orijentacije u okviru teorije i prakse koje postoje na polju psihoanalize. Oni prihvataju i poštuju i druge psihoterapijske pravce i tehnike. Prate savremene doprinose u teoriji i praksi sopstvenog modaliteta, ali i u drugim društvenim i naučnim pristupima. Psihoanalitički psihoterapeuti treba da budu otvoreni za nova znanja i napredak u ličnom razvoju, prihvatajući nove procedure kao i promene u socio- kulturnim vrednostima i okolnostima.

5.5 Psihoanalitički psihoterapeuti nose veliku odgovornost za svoj rad što podrazumeva da nikada ne bi trebalo da idu izvan granica svoje stručnosti.

5.6 Kada odluče da prestanu sa svojom profesionalnom delatnošću (penzionisanje, bolest i sl.), svoje funkcije mogu da prenesu samo osobama koje su svojim obrazovanjem , profesionalnom obukom i iskustvom stekli kvalifikacije da mogu da ih kvalitetno i stručno obavljaju.

5.7 U Republici Srbiji psihoanalitički psihoterapeuti praksu obavljaju prema postojećim pravilima i regulativima za tu profesiju, zvanje i nivo zakonske stručnosti.

5.8 Ukoliko psihoanalitički psihoterapeuti nisu dovoljno stručni za postavljanje dijagnoze ili određivanje terapije, ili bilo kod drugog pitanja u vezi sa zdravstvenom zaštitom klijenta, dužni su da se konsultuju sa kolegama iz komplementarnih specijalizacija. To je njihova profesionalna odgovornost i moralna obaveza. Sistematske konsultacije su veoma korisne i u funkciji su dobrobiti klijenata. Psihoanalitički psihoterapeuti treba uvek kada za to postoji potreba da pruže konsultativnu pomoć svojim kolegama.

5.9 Psihoanalitički psihoterapeuti treba da poštuju razlike među ljudima vezane za pol, starost, socio-ekonomsku i versku pripadnost, ili onih sa bilo kakvim posebnim potrebama kako bi svima mogli da pruže adekvatnu stručnu pomoć.

5.10 Psihoanalitički psihoterapeuti treba da poseduju dovoljan nivo znanja, da kada dobiju na uvid rezultate psiholoških testova, mogu adekvatno da ih koriste u postavljanju dijagnoze i ostalih odluka i procena koje donose za svog klijenta.

5.11 Psihoanalitički psihoterapeut ima pravo da u bilo kojoj fazi psihoterapije prekine lečenje klijenta ako on, kao psihoterapeut, proceni da nije duševno i fizički sposoban da bude profesionalno efikasan. Ovo će učiniti uz odgovarajuće obrazloženje klijentu i preusmerenje na drugog terapeuta.

5.12 Ukoliko svojim postupcima i radom povrede klijenta, kolegu, studenta ili učesnika istraživanja, dužni su da potraže profesionalnu pomoć kako bi se donela odluku da li da obustave ili ograniče delokrug svojih profesionalnih aktivnosti.

5.13 Kandidati na psihoterapijskoj edukaciji moraju da ispunjavaju svoje obaveze u realizaciji programa svoje lične analize i supervizije u skladu sa ECPP standardima obuke.

5.14 Ukoliko psihoanalitički psihoetarpeuti prelaze na novo polje aktivnosti, moraju da završe svu navedenu obuku i ispune sve profesionalne zahteve koje to novo polje delatnosti traži. Moraju da vode računa da nova aktivnost ne stvara konfuziju i konflikte sa trenutnim delokrugom njihovog rada.

6. PROFESIONALNI ODNOSI

6.1 Ovaj etički kodeks definiše principe saradnje i profesionalne komunikacije između psihoanalitičkih psihoterapeuta, određuje njihove smernice i sa kolegama srodnih disciplina (psihoterapeutima druge orijentacije, psiholozima, psihijatrima, lekarima drugih oblasti medicine i drugim stručnjacima humanističke orijentacije).

6.2 Odnosi i komunikacije psihoanalitičkih psihoterapeuta podrazumevaju uzajamno uvažavanje i dužno poštovanje potreba, posebnih sposobnosti i obaveza svojih kolega. Od posebnog etičkog značaja je spremnost na razumevanje i saradnju između psihoanalitičkih psihoterapeuta ukoliko se javi potreba za tim, kao i pomoć u razrešavanju eventualne problematike u radu ili odnosu sa klijentom, naročito u raznim delikatnim situacijama i kontratransfernim fenomenima i manifestacijama. Podrazumeva se da se sve transakcije između psihoanalitičkih psihoterapeuta odvijaju na dogovornom nivou kroz međusobnu otvorenu i iskrenu komunikaciju i uz uvažavanje prava na poverljivost.

6.3 Prihvatanje klijenata po preporuci drugog psihoterapeuta takođe je predmet etičkog razmatranja, koje obavezuje i psihoterapeuta koji preporučuje kao i psihoterapeuta koji prihvata klijenta. Preporuka klijenta treba da bude zasnovana na objektivnoj profesionalnoj proceni i na jasnom obrazloženju u smislu dobrobiti klijenta, oslobođena zloupotrebe bilo koje vrste. U tom smislu, psihoterapeut kome se upućuje klijent sa preporukom ima pravo da uz odgovarajuće objašnjenje ovu preporuku ne prihvati. Ukoliko prihvati rad sa preporučenim klijentom, nema obavezu da izveštava uputioca o svom radu sa klijentom.

6.4 Ukoliko je klijent imao ranije profesionalni psihoterapijski odnos kod drugog psihoterapeuta iste ili slične psihoterapijske orijentacije, aktuelni psihoterapeut ne razmatra, ne arbitrira i ne procenjuje rad svog kolege (pogotovo ne sa negativnom konotacijom) u prisustvu klijenta, ali ima pravo da prikupi sve relevantne informacije i podatke o prethodnim psihoterapijskim angažmanima klijenta.

6.5 Ukoliko između dva psihoanalitička psihoterapeuta postoji odnos profesionalne subordinacije (bilo da rade na istom radnom mestu ili zajedno rade u edukativnim i organizacionim poslovima), stariji i nadređeni psihoterapeut ima etičku obavezu korektnog odnosa prema mlađem kolegi. Takođe je u obavezi, pogotovo ako je u pitanju supervizijski odnos, da mu pruži savetodavnu, konsultativnu i profesionalnu pomoć, da mu obezbedi sticanje kompetencija, olakša profesionalni razvoj i da, svojim autoritetom i odgovornošću, stoji iza mlađeg kolege. Mlađi kolega dužan je da poštuje i uvažava konsultativno mišljenje starijeg i usvaja predložena usmeravanja, kao i da korektno obavlja postavljene profesionalne zadatke. Ukoliko psihoterapeuti funkcionišu u sklopu tima, njihov odnos je definisan i principima timskog rada.

6.6 Kada psihoterapeuti znaju za etički prekršaj drugog psihoterapeuta i ako se to čini uputnim, oni nastoje da problem reše neformalno skrećući pažnju tom psihoterapeutu na njegovo ponašanje. Ukoliko se radi o manjem i relativno blagom prekršaju i/ili se čini da je uzrokovan nedostatkom osetljivosti, znanja i iskustva, ovakvo neformalno rešenje obično je adekvatno i dovoljno. Ovakvim neformalnim i korektivnim postupcima pristupa se uz vođenje računa o pravu na poverljivost. Ukoliko se ispostavi da se etička greška ne može popraviti nekim neformalnim rešenjem ili je ozbiljnije prirode, psihoterapeuti skreću pažnju na to odgovarajućoj instituciji za profesionalnu etiku i ponašanje.

6.7 Udruženja psihoanalitičkih psihoterapeuta osnovana su, između ostalog, i zbog potrebe da pripadajućim psihoterapeutima koji poštuju Statut, pravilnike i kodekse omoguće pomoć i obezbede zaštitu u svim delikatnim situacijama. Ovo se posebno odnosi na situacije koje se tiču različitih vidova neadekvatnih i nerealnih očekivanja, neosnovanih optužbi i pritisaka na psihoterapeute, bilo da potiču od klijenata ili drugih činilaca društvenog i političkog života. Udruženja psihoanalitičkih psihoterapeuta dužna su da ovu zaštitu svojih članova maksimalno osiguraju i obezbede kroz pažljivu procenu i kritički odnos prema svim okolnostima koje su uzročni i sadržajni kontekst problema.

6.8 Psihoanalitički psihoterapeuti znaju i uzimaju u obzir tradiciju i praksu drugih psihoterapijskih modaliteta i profesionalnih grupa i sarađuju u potrebnoj meri sa takvim grupama. Ukoliko klijent istovremeno dobija slične usluge od drugog profesionalca, psihoanalitički psihoterapeut pažljivo razmatra taj profesionalni odnos i postupa sa oprezom i osetljivošću, kako sa oprezom na terapeutska pitanja tako i na dobrobit klijenta. Pažljivo razmatranje ovih pitanja sa klijentom

obavlja se sa ciljem da se na minimum svedu rizici od zabune, nesporazuma, sukoba interesa ili konflikta, kao i nalaženja mogućnosti da se održi jasan i saglasan odnos sa drugim profesionalcima.

6.9 Psihoanalitički psihoterapeuti shvataju oblasti kompetencija srodnih profesija. Oni su u obavezi da u punoj meri saraduju sa drugim srodnim profesijama i da pravovremeno koriste profesionalne, tehničke i administrativne resurse koji služe najboljim interesima klijenta. Odsustvo neposrednih kontakata sa profesionalcima iz druge oblasti ne oslobađa psihoterapeute odgovornosti da preporučuje svojim klijentima odgovarajuću i potrebnu profesionalnu uslugu i da ih u tom smislu usmere, niti ih oslobađa obaveze da se angažuju u pribavljanju neophodne komplementarne ili alternativne pomoći.

7. OGLAŠAVANJE I IZJAVE ZA JAVNOST

7.1 Kada objavljuju informaciju o svojim profesionalnim uslugama, psihoanalitički psihoterapeuti mogu da navedu sledeće informacije kako bi opisali svoje usluge : ime, najvišu relevantnu akademsku diplomu ili sertifikat o obuci stečene u akreditovanoj instituciji, datum i tip Evropske akreditacije za psihoanalitički psihoterapiju, članstvo u psihoanalitičkim psihoterapijskim organizacijama i za profesiju relevantnim telima, adresu, telefonski broj, radno vreme, kratak spisak psihoterapijskih usluga, adekvatan cenovnik usluga i pravila vezana za osiguranje ili plaćanje od trećih lica. Dodatne informacije koje su relevantne ili važne za klijenta, ukoliko to nije zabranjeno, mogu se uvrstiti pod druge odredbe ovih etičkih principa.

7.2 Kada daju izjave za javnost putem časopisa, knjiga, interneta, televizije, radija i pokretnih slika, psihoanalitički psihoterapeuti su dužni da vode računa da te izjave budu tačne i razumljive. To podrazumeva da jasno i objektivno saopštavaju rezultate terapije, da objektivno i realno govore o mogućnostima i domenima psihoterapije i da uvek vode računa o emocijama i strahovima klijenta kada govore o toku i rezultatima terapije ili o situacijama kada klijent nije u mogućnosti da dobije ponuđene usluge.

7.3 Psihoanalitički psihoterapeuti ne daju bilo šta vredno predstavnicima štampe, radija, televizije ili drugim sredstvima informisanja u očekivanju ili za uzvrat za objavljivanje profesionalnih usluga. Plaćeni oglas se mora tako i označiti, osim ako iz konteksta nije očigledno da se radi o plaćenom oglasu. Psihoanalitički terapeut mora lično da odobri emitovanje oglasa na radiju ili televiziji, a kopije oglasa on zadržava.

7.4 Najave i pozivi za edukacije u psihoterapiji (grupni rad sa posebnim temama, radionice, kurseve i treninge) moraju da sadrže jasan opis cilja, sadržaj i program edukacije, cenu i uslove za učešće i da svim zainteresovanim budu dostupni pre početka edukacije.

7.5 Psihoanalitički terapeuti koji promovišu predavanja, publikacije, knjige i druge slične proizvode sa komercijalnom namenom, vode računa da ih predstavljaju na profesionalan, naučno prihvatljiv način, razumljiv i široj publici.

8. ISTRAŽIVANJA, AKTIVNOSTI U VEZI SA EDUKACIJAMA I PUBLIKACIJE

8.1 Kao predavači ili vršioци obuke, psihoanalitički psihoterapeuti prepoznaju svoju primarnu obavezu pomaganja drugima u sticanju znanja i veština. Oni održavaju visoke standarde time što informacije predstavljaju objektivno, u celosti i tačno.

8.2 Kao predavači, psihoanalitički psihoterapeuti moraju biti sigurni da izjave u katalogima i fajlovima sa kurseva moraju biti tačne i da ne smeju navesti na pogrešan put, posebno po pitanju predmeta koji se pokriva, osnova za napredovanje evaluacije i prirode iskustava sa kursa. Objave, brošure i oglasi koji opisuju radionice, seminare i druge edukativne programe na precizan način opisuju publiku kojoj je taj program namenjen i određuju zahteve za kvalifikovanost, obrazovne ciljeve i prirodu materijala koji će se obrađivati. Ove objave takođe precizno predstavljaju obrazovanje, obuku i iskustvo psihoanalitičkih psihoterapeuta koji vode program, kao i novčanih naknada koje taj program obuhvata.

8.3 U interesu naučnog i teoretskog napretka psihoterapije, psihoterapeuti treba da učestvuju u odgovarajućim istraživačkim projektima. Za svako takvo istraživanje potrebna je odluka Etičkog komiteta nadležne zdravstvene ustanove, institucije ili organizacije. Tokom sprovođenja istraživanja u institucijama ili organizacijama, psihoanalitički psihoterapeuti pribavljaju odgovarajuće ovlašćenje za njihovo sprovođenje i trude se da institucija koja je domaćin dobije adekvatne informacije o istraživanju i odgovarajuća priznanja za svoj doprinos tom istraživanju.

8.4 Odluka da se sprovede istraživanje zasniva se na razmotrenoj proceni određenog psihoanalitičkog psihoterapeuta o tome kako da na najbolji način doprinese nauci, odnosno dobrobiti ljudi. Kada donese odluku da sprovede istraživanje, psihoterapeut razmatra alternativne pravce kojima bi mogli da pođu procesi istraživanja. Na osnovu tih razmatranja psihoanalitički psihoterapeut vodi istraživanje, poštujući i vodeći računa o dostojanstvu i dobrobiti ljudi koji u tome učestvuju, uz poštovanje pravila i profesionalnih standarda koji regulišu sprovođenje istraživanja sa ljudima kao učesnicima.

8.5 Planirajući studiju, psihoanalitički psihoterapeut koji sprovodi istraživanje (istraživač) odgovoran je da pažljivo vodi računa o opštim i naučnim etičkim principima. Kada vaganje naučnih i ljudskih vrednosti ukazuje na kompromis bilo kog principa, istraživač preuzima na sebe obavezu da potraži etički savet i da obrati pažnju na stroge mere predostrožnosti kako bi zaštitio prava učesnika.

8.6 Primarni etički zadatak istraživača je razmatranje pitanja da li će učesnik u planiranoj studiji biti, u skladu sa vežećim standardima, „predmet nekog rizika“ ili „predmet minimalnog rizika“.

8.7 Istraživač uvek ima odgovornost da obezbedi etičko delovanje u istraživanju. Odgovoran je, takođe, za etičko tretiranje učesnika u istraživanju od strane saradnika, asistenata, studenata i zaposlenih, pri čemu i oni imaju slične obaveze.

8.8 Pre samog učešća istraživač uspostavlja jasan i korektan sporazum sa učesnicima u istraživanju, koji pojašnjava obaveze i odgovornosti i jednih i drugih. Istraživač je obavezan da poštuje sva obećanja i obaveze iz tog sporazuma. On obaveštava učesnika o svim aspektima istraživanja za koje se može očekivati da utiču na volju da se učestvuje i objašnjava sve druge aspekte istraživanja o kojima učesnik ima pitanja. U slučaju nepredviđenih okolnosti tokom istraživanja, istraživač je dužan da obezbedi dodatne mere zaštite kako bi se zaštitila dobrobit i dostojanstvo učesnika. Istraživanja sa decom ili sa učesnicima koji imaju poremećaje koji mogu da ograniče razumevanje i/ili komunikaciju zahtevaju posebne procedure za mere zaštite.

8.9 Istraživač poštuje slobodu pojedinca da odbije učestvovanje i da se povuče iz istraživanja u bilo kom trenutku. Da bi se zaštitila ova sloboda, zahteva se pažljivo razmišljanje i razmatranje kada je istraživač u poziciji autoriteta ili uticaja nad pacijentom. Takve pozicije autoriteta uključuju

situacije u kojima je učesnik student, pacijent ili zaposlen kod istraživača. Prava pojedinca su jača od potrebe istraživača da završi istraživanje.

8.10 Informacije o učesnicima istraživanja, dobijene tokom istraživanja su poverljive, osim ukoliko unapred nije postignut drugačiji sporazum. Kada postoji mogućnost da treća lica mogu da imaju pristup takvim informacijama, ova se mogućnost, zajedno sa planovima za zaštitu poverljivosti, objašnjava učesniku kao deo procedure za dobijanje saglasnosti.

9. TEHNIKE PROCENE I EVALUACIJE

9.1 Prilikom razvoja, objavljivanja i korišćenja psihoterapeutskih i psiholoških tehnika procene i evaluacije psihoanalitički psihoterapeuti se maksimalno trude da promovišu dobrobit i najbolje interese svojih klijenata. Oni, dakle, sprečavaju mogućnost zloupotrebe rezultata procene, a poštuju pravo klijenta da sazna rezultate, njihove interpretacije i osnove za zaključke i preporuke. Psihoanalitički psihoterapeuti se, u granicama svojih zakonskih ovlašćenja, maksimalno trude da obezbede poverljivost testova i drugih tehnika procene.

9.2 Prilikom korišćenja tehnika procene, psihoanalitički psihoterapeuti poštuju pravo klijenata da, na jeziku koji oni razumeju, dobiju puno objašnjenje prirode i svrhe tehnika, osim ukoliko nije unapred eksplicitno dogovoreno drugačije. Ukoliko se pojavi situacija da drugi stručnjak treba da klijentu da objašnjenje, psihoanalitički psihoterapeuti uspostavljaju procedure da se obezbedi adekvatnost ovih objašnjenja.

9.3 Psihoanalitički psihoterapeuti odgovorni za razvoj i standardizaciju psiholoških testova i drugih tehnika procene koriste ustanovljene naučne procedure i poštuju relevantne međunarodne i nacionalne, kao i institucionalne ili organizacione standarde.

9.4 Prilikom objavljivanja rezultata procene psihoanalitički psihoterapeuti ukazuju na eventualne nejasnoće koje postoje u vezi sa validnošću ili pouzdanošću do kojih se došlo usled okolnosti procene ili neodgovarajućih normi koje se odnose na testiranu osobu. Psihoanalitički psihoterapeuti teže da treća lica ne mogu doći u situaciju da zloupotrebe rezultate procene i njihove interpretacije.

9.5 Psihoanalitički psihoterapeuti znaju da rezultati procene mogu da zastare i da ne daju kompletnu sliku onog što se procenjuje. Oni se maksimalno trude da izbegnu i da spreče zloupotrebu zastarelih mera ili nekompletnih ocena.

9.6 Psihoanalitički psihoterapeuti koji daju rezultate procene i evaluaciju usluga mogu da ponude odgovarajuće dokaze kojima se potvrđuje validnost programa i procedura koji su korišćeni prilikom izvođenja interpretacije. Javno iznošenje usluge procene i evaluacije se koristi u slučaju stručne konsultacije na nivou profesionalca sa profesionalcem. Psihoterapeuti su u obavezi da izbegnu zloupotrebu izveštaja o procenjivanju.

9.7 Psihoanalitički psihoterapeuti ne ohrabruju i ne promovišu korišćenje psihoterapeutskih i psiholoških tehnika procenjivanja od strane nepravilno obučениh ili na bilo koji drugi način nekvalifikovanih osoba

10. KONKRETNE OBAVEZE I ZABRANE

A. Psihoanalitički psihoterapeut je dužan da poštuje sledeće obaveze:

A.10.1 U vezi sa prihvatanjem klijenta, psihoterapeut je dužan da prethodno napravi pažljivu procenu, u skladu sa etičkim principima iznetim u kodeksu.

A.10.2 Psihoterapeut je dužan da sprovodi *lege artis* psihoanalitičku psihoterapiju po svim etičkim principima vezanim za strukturisanje psihoterapijskog odnosa, sporazuma i okvira lečenja (Poglavlje 3)

A.10.3 Psihoterapeut je obavezan da obezbedi poverljivost informacija dobijenih od klijenta i da ga obavesti o tome, kao i o uslovima pod kojima se ta poverljivost može prekršiti. U slučaju da sadržaj tih informacija ukazuje na direktno ugrožavanje bezbednosti i integriteta klijenta, članova njegove porodice i okruženja, samog psihoterapeuta ili društvene zajednice, psihoterapeut je dužan da te informacije prosledi odgovarajućim osobama i institucijama.

A.10.4 Ukoliko namerava da koristi klijentov materijal za prezentacije, naučne radove, prikaze slučaja i sl., psihoterapeut je obavezan da za to pribavi pisanu saglasnost klijenta i da u dovoljnoj meri zaštiti njegov identitet.

A.10.5 Ukoliko u toku psihoterapijskog rada iskrсну teškoće za koje psihoterapeut proceni da komplikuju psihoterapijski proces u toj meri da nije u stanju da se prema njima adekvatno postavi, dužan je da zatraži supervizijsku ili konsultativnu pomoć.

A.10.6 Psihoterapeut je dužan, pogotovo ako je edukator, da se odazove pozivu kolege psihoterapeuta u vezi sa supervizijskom ili konsultativnom pomoći ili da eventualno, u skladu sa procenom kompetencije, preusmeri edukanta na drugog supervizora kao i da organizuje mogućnost sprovođenja ove pomoći.

A.10.7 Ukoliko, iz bilo kojih razloga, psihoterapeut nije u mogućnosti da nastavi započeti psihoterapijski proces, dužan je da to blagovremeno predoči klijentu i da mu ponudi alternativna rešenja.

A.10.8 Psihoterapeut je dužan da završetak psihoterapije sprovede po svim principima završne faze psihoanalitičke psihoterapije.

A.10.9 U postpsihoterapijskom periodu psihoterapeut je dužan da se pridržava navedenih principa i odredbi koji važe za taj period u ovom kodeksu.

B. U psihoterapijskom radu sa klijentima u psihoanalitičkoj psihoterapiji moraju se poštovati sledeće zabrane.

B.10.1 Psihoterapeut ne sme na bilo koji način seksualno iskorišćavati svog klijenta.

B.10.2 Psihoterapeut ne sme psihološki i emocionalno iskorišćavati svog klijenta.

B.10.3 Psihoterapeut ne sme socijalno iskorišćavati svog klijenta.

B.10.4 Psihoterapeut ne sme radno i profesionalno iskorišćavati svog klijenta.

B.10.5 Psihoterapeut ne sme finansijski iskorišćavati svog klijenta.

B.10.6 Psihoterapeut ne sme obmanjivati svog klijenta.

B.10.7 Psihoterapeut ne sme otkrivati poverljive informacije koje je u psihoterapijskom radu dobio od svog klijenta (sa izuzetkom sadržaja u Odredbi A.10.3).

B.10.8 Psihoterapeut ne sme dopustiti da psihoterapijski proces bude iskorišćen kao prikrivena mera kojom druge institucije pokušavaju da dobiju za njih značajne informacije.

B.10.9 Psihoterapeut ne sme dopustiti da se religiozni, rasni, nacionalni, političko-partijski ili partikularni društveni stavovi nađu na putu između njegove profesionalne dužnosti i njegovog klijenta.

11. ZAVRŠNE ODREDBE

12.1 Etički kodeks DPPS formulisao je Etički komitet DPPS u sastavu: Ivan Ilić, psihoanalitički psihoterapeut (predsednik Etičkog komiteta), Mirjana Erić, psihoanalitički psihoterapeut (član Etičkog komiteta), Olga Čolović, psihoanalitički psihoterapeut (član Etičkog komiteta).

12.2 U izradi ovog kodeksa krišćeni su materijali i iskustva ugrađeni u postojeći Etički kodeks ECPP i Etički kodeks SDPS.

12.3 Etički kodeks prezentovan je i usvojen na Skupštini DPPS.

12.3 Psihoanalitički psihoterapeuti, članovi DPPS, u potpunosti su obavešteni o sadržaju Etičkog kodeksa DPPS i obavezni su da ga poštuju i da se pridržavaju njegovih odredbi.

12.4 Praćenje najnovijih standarda o etici dužnost je svih članova DPPS-a a Društvo se obavezuje da u određenim vremenskim intervalima organizuje seminare sa temom psihoterapijske etike.

12.5 U skladu sa novim saznanjima u oblasti etike i novim usvojenim principima, ovaj etički kodeks podleže periodičnoj evaluaciji i ažuriranju.